

№ 64н від 11 листопада 2016 р. // Офіційний сайт Експертної служби МВС України. - Режим доступу : <http://dndekc.centrmia.gov.ua>. - Назва з екрану.

4. Циганюк Ю.В. Строки проведення судових експертиз у процесуальному законодавстві України : порівняльний аналіз [Текст] / Ю. В. Циганюк, О. В. Кравчук // Криміналістичний вісник. - № 1 (25). - 2016. - С. 42-49.

Тарасенко Р. В.,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС
Надійшла до редакції: 25.04.2017

УДК 343.346

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННІ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Холостенко А. В.

У статті розглядається питання щодо характеристики спеціальних технічних засобів, які використовуються при незаконному заволодінні транспортними засобами.

Ключові слова: незаконне заволодіння транспортними засобами, спеціальні технічні засоби, кодграбер, сканер сигналізації, станція активних перешкод (глушилка).

Постановка проблеми. Ураховуючи те, що транспортні засоби є джерелом підвищеної небезпеки для оточуючих, забезпечення безпеки їх використання є одним із важливих завдань у країні. Незаконне заволодіння транспортними засобами позбавляє їхніх власників можливості реалізувати свої права відносно них, у результаті чого завдається суттєва шкода відносинам власності, безпеці руху та експлуатації джерела підвищеної небезпеки, створюється загроза життю та здоров'ю громадян, що обумовлює високу суспільну небезпечність цих діянь. Питання боротьби з незаконними заволодіннями транспортними засобами займає важливе місце в боротьбі зі злочинністю, оскільки дане правопорушення заподіює суттєву майнову шкоду як окремим громадянам, так і державі в цілому, а також сприяє вчиненню дорожньо-транспортних правопорушень. Завдані при цьому збитки обчислюються багатьма мільйонами гривень [1, с. 4]. Статистика незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні залишається на високому рівні, за 2016 р. викрали 12205 автомобілів [2]. Найбільше випадків викрадення автомобілів минулого року було зафіксовано на Київщині, Дніпропетровщині та Одещині.

Метою статті є дослідження питання про тактико-технічні характеристики спеціальних засобів, які використовуються при незаконному заволодінні транспортними засобами.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальними та спеціальними питаннями щодо незаконного заволодіння транспортними засобами займалися Б.В. Вежнавець [3; 4], Л.А. Висоцька [5], В.А. Зверяка [6], Д.О. Карабанов [7; 8], С.О. Колб [9; 10], С.Є. Петров [11; 12], Р.В. Щупаківський [13] та інші фахівці.

Виклад основного матеріалу. У примітці 1 до ст. 289 Кримінального кодексу України [14] під незаконним заволодінням транспортним засобом розуміється вчинене умисно, з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі. Предметом посягання при незаконному заволодінні є транспортні засоби, визначені у примітці до ст. 286 Кримінального кодексу України [14], до яких належать всі види автомобілів, трактори та

інші самохідні машини, трамваї, і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби. Поширеність кримінального автобізнесу в даний час в Україні характеризується такими факторами:

- матеріальна шкода від даних злочинів має особливо великий розмір, оскільки вартість окремих автомобілів становить кілька десятків тисяч доларів;

- відносна простота здійснення таких злочинів, у зв'язку зі слабкою технічною захищеністю автомобілів, доступністю для злочинного посягання (тривале перебування в неохоронюваних місцях у процесі експлуатації);

- можливість для злочинців швидко зникнути з місця скоєння злочину, перегнати машину в інший населений пункт, регіон або навіть країну, уникнувши перевірок заходів, до початку оперативно-розшукових та пошукових заходів;

- перехід зазначених злочинів у сферу кримінального бізнесу, контрольованого організованими злочинними організаціями з міжрегіональними та міжнародними зв'язками;

- організований характер розглянутих злочинів сприяє підвищенню рівня корупції серед співробітників правоохоронних органів.

При розгляді питання щодо використання при незаконному заволодінні транспортними засобами спеціальних технічних засобів слід сказати про те, що безпосереднім предметом даного різновиду незаконних заволодіннь транспортними засобами стають заздалегідь визначені (у тому числі замовлені) автомобілі імпортного виробництва представницького чи бізнес класу (наприклад, Toyota, Mercedes, BMW, Lexus, Audi та ін.).

При незаконному заволодінні транспортними засобами, злочинцям досить бути забезпеченими сучасними спеціальними технічними засобами, розробленими для автомеханіків. За їх допомогою злочинці можуть отримати доступ не тільки до речей, які знаходяться всередині автомобіля, але також мають можливість запустити двигун і заволодіти автомобілем. Найкваліфікованіша каста серед автозлочинців - це розробники і виробники спеціальних технічних засобів злому систем захисту. Усі технічні та наукові розробки ці фахівці ретельно вивчають у міру надходження на ринок і негайно застосовують на практиці у злочинній діяльності.

Сучасні автосигналізації - досить складні електронні виробни. Обмін між блоком сигналізації в автомобілі і брелоком відбувається по радіоканалу. Дуже зручно дистанційно закривати / відкривати автомобіль із брелока сигналізації, не використовуючи ключа. Більш складні сигналізації дозволяють здійснювати дистанційний запуск двигуна, що дозволяє прийти взимку в уже прогрітий

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

автомобіль. З'явилося багато сигналізацій зі зворотним зв'язком, які дозволяють власнику, перебуваючи на відносно невеликому віддаленні від авто (зазвичай це сотні метрів), контролювати його стан. Така функція дозволяє вчасно дізнатися, що хтось зачепив вашу машину на стоянці магазину або біля будинку. Виробники автосигналізацій розповідають нам, що сигналізації саме їх виробництва мають найстійкіший до перехоплення і злому спосіб радіообміну. Дійсно, способи радіопередачі в автосигналізаціях сильно покращилися останнім часом, з'явилося шифрування і навіть спроби боротьби з радіоперешкодами (введенням багатоканального обміну). Але, на жаль, виробники автосигналізацій завжди в ролі наздоганяючих із викрадачами. Зараз в Інтернеті можна спокійно купити спеціальну апаратуру (кодграбери) для злому практично будь-яких автосигналізацій.

Кодграбер – це пристрій, призначений для обману сигналізації автомобіля. Спочатку, у нього було досить мирне призначення: кодграбери використовувалися в службах сервісу для розблокування сигналізації машини в разі її відмови. Але кримінальний світ знайшов цьому пристрою інше призначення. Необхідно зазначити, що кодграбер – дорогий прилад, вартість якого порівнянна з вартістю недорогого автомобіля [15, с. 173].

З метою блокування GSM чи GPS сигналів, які транслюються GPS-навігаторами, установленими власниками на автомобілі з метою точного визначення місця знаходження свого авто, злочинці використовують спеціальні засоби, а саме глушилку сигналізації. Глушилка (генератор перешкод) – електронний пристрій, що генерує перешкоди на частоті роботи автосигналізації. Пристрій повністю блокує канал зв'язку між брелоком і блоком сигналізації в автомобілі. На відміну від кодграберів коштує копійки.

Окрім кодграбера злочинці можуть застосовувати сканер, здатний “підібрати” код методом перебору варіантів чи, навіть електрошокер, який просто “випалює” електроніку сигналізації напругою у кілька десятків тисяч вольт. Також для подолання складних та дорогих засобів захисту проти викрадення (імобілайзера, електронного замку тощо) використовують спеціальну комп'ютерну техніку (для зчитування, копіювання та відтворення сигналу електронної сигналізації), сканери для відключення додатково встановлених власником автомобіля засобів сигналізації і захисту та інші технічні засоби.

Висновки. Отже, спеціальні технічні засоби, що використовуються при незаконному заволодінні транспортними засобами, реально існують, продаються в Інтернеті абсолютно відкрито і їх наявність в кишені не є злочином. З огляду на криміногенний характер подібних пропозицій, вільний оборот таких пристроїв може становити загрозу. Експерти переконані, як би того не хотілося, не буває ані абсолютної надійності, ані абсолютної безпеки. Тому ефективного захисту можна домогтися лише комбінуванням різних методів і систем. Вихід експерти пропонують досить простий: слід поєднувати механічні, звукові, цифрові та супутникові системи захисту.

Література

1. Незаконне заволодіння транспортними засобами: особливості досудового розслідування: Науково-методичні рекомендації / Малиновська Т.М., Тихоненко Л.Л. - Харків: ХНУВС, 2015. - 46 с.
2. Як змінився стан криміногенної ситуації в Україні протягом 2016 року (у порівнянні з 2013-2015 роками)?

// Режим доступу: <http://baganets.com/blogs-baganets/jak-zm-nivsja-stan-krim-nogенno-situac-v.html>.

3. Вежнавець Б.В. Особливості огляду місця події при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами // Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 11. - С. 165-168.

4. Вежнавець Б.В. Перевірка інформації про незаконне заволодіння транспортними засобами // Право України. - 2008. - № 5. - С. 118-121.

5. Висоцька Л.А. Деякі особливості скоєння крадіжок та угонів автотранспортних засобів на сучасному етапі // Наукові розробки академії – вдосконаленню практичної діяльності та підготовки кадрів органів внутрішніх справ (за результатами науково-дослідних робіт у 1993 році): матер. конф. - К.: УАВС, 1994. - С. 182-185.

6. Зверьяка В.А. Угон автотранспортных средств: проблемы и пути их разрешения: Монография. - Луганск: РИО ЛИВД, 1998. - 64 с.

7. Карабанов Д.О. Тактичні операції при розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортними засобами: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Академія адвокатури України. - К., 2011. - 21 с.

8. Карабанов Д.О. Тактичні операції при розслідуванні незаконного заволодіння автотранспортними засобами: монографія; Донець. юрид. ін-т МВС України. - Донецьк, Донець. від-ня, 2014. - 272 с.

9. Колб С.О. Оперативно-розшукова характеристика незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - № 32. - С. 92-94.

10. Колб С.О. Щодо змісту спеціального кримінологічного запобігання незаконному заволодінню транспортними засобами в Україні // Митна справа. - 2015. - № 2. - С. 59-64.

11. Петров С.Є. Призначення комплексного дослідження транспортних засобів по справах про незаконне заволодіння автотранспортним засобом // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2007. - № 1. - С. 286-292.

12. Петров С.Є. Призначення судових експертиз у справах про незаконне заволодіння транспортним засобом // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. - 2009. - № 3. - С. 66-173.

13. Щупаківський Р.В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом: Монографія. - К.: Атіка, 2007 - 160 с.

14. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - Ст. 131.

15. Спеціалізовані електронні системи АТЗ: навч. посіб. / В.Г. Кубата, С.В. Лубенець, В.Я. Фролов. - Харків: ХНАДУ, 2012. - 272 с.

*Холостенко А.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
проректор ОДУВС
Надійшла до редакції: 06.03.2017*